

CO
POTŘEBUJETE
VĚDĚT
O NÁDORECH
DĚLOHY

UNIVERZITNÍ
ONKOLOGICKÉ
CENTRUM
BRNO

CO POTŘEBUJETE VĚDĚT O NÁDORECH DĚLOHY

OBSAH

- Co je děloha? 2
- Co jsou nádory? 4
- Benigní nádory děložního těla 5
- Co je zhoubný nádor dělohy?..... 6
- Jaké jsou příznaky zhoubného nádoru dělohy? 6
- Jak se určí diagnóza karcinomu endometria?..... 7
- Jak se karcinom endometria léčí?..... 9
- Co je klinické hodnocení? 11
- Jaké jsou vedlejší účinky protinádorové léčby?..... 11
- Jak probíhá další sledování pacientky po léčbě? 13
- Sexualita a nádorové onemocnění 13
- Podpora onkologicky nemocných 13
- Nabídka publikací MOŮ..... 15
- Slovníček základních pojmů..... 17
- V MOŮ najdete 19

● Co je děloha?

Děloha patří mezi ženské pohlavní orgány a svým uložením se řadí mezi vnitřní pohlavní orgány. Je kuželovitého tvaru, uložena v malé pánvi, dělí se na dvě části: tělo děložní a hrdlo děložní. Část hrdla vyčnívající do pochvy označujeme jako čípek. Zaoblený vrchol těla děložního přechází svými hranami do rohů děložních, kde ústí vejcovody. Těsně pod vejcovody jsou uloženy vaječníky. Děloha slouží v reprodukčním období ženy k uložení oplodněného vajíčka, vývoji a porodu plodu.

Tvar i velikost dělohy kolísají podle věku ženy a také podle funkčního stavu – období klidové, menstruace, těhotenství, přechod, stáří.

Děloha je dutý, převážně svalnatý orgán. Uvnitř dělohy rozeznáváme dutinu děložní a kanálek hrdla děložního (o nádorových onemocněních hrdla děložního je pojednáno v brožurce „*Co potřebujete vědět o nádorovém onemocnění čípku děložního?*“).

Stěnu děložní tvoří:

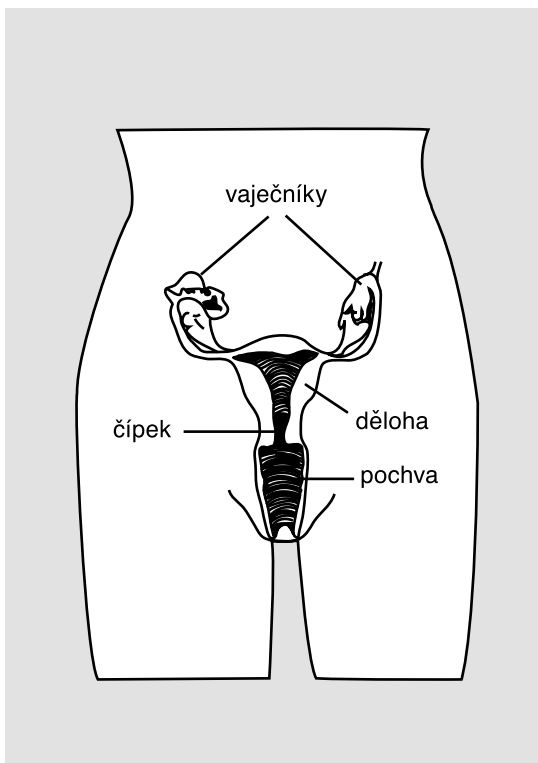
- 1) sliznice - endometrium
- 2) vrstva svalová - myometrium
- 3) vrstva subserózní - tela subserosa
- 4) serózní povlak - perimetrium

Sliznice děložní – endometrium prodělává změny, které jsou vyvolávány hormony vaječníků. Tyto změny se označují jako menstruace, menzes = pravidelné krvácení z rodidel, opakující

se zpravidla po 28 dnech (menstruační cyklus). Menstruace začíná v období zvaném menarche mezi 11. - 14. rokem a končí v období ženy zvané menopauza mezi 47. - 55. rokem.

V době těhotenství a kojení menstruační cyklus ustává.

Děloha je v malé pánvi upevněna vazy, které se upínají ke kostem pánevním. Svou přední stěnou sousedí s močovým měchýřem, zadní stěnou s konečníkem - rektum. Čípek děložní ústí do pochvy.

● **Co jsou nádory?**

Tělo produkuje celou řadu různých typů buněk. Normální zdravé buňky rostou a dělí se podle potřeb organismu. Někdy se však buňky začínají dělit i bez potřeby organismu a jejich vlastnosti se mění. Vzniká tak masa nové tkáně, kterou nazýváme nádorem. Nádor může být *benigní* nebo *maligní*.

První skupina jsou nádory nezhoubné (benigní), které rostou většinou pomalu, bývají opouzdřené, většinou nevrůstají do okolích tkání a sousední struktury spíše jen utlačují. Nejpodstatnější je, že nepronikají do cév krevního nebo mízního řečiště a nezakládají druhotná ložiska - metastázy. Buňky, ze kterých se skládají, nebývají příliš odlišné od těch, z nichž vznikly. Pokud se tyto nádory podaří odstranit, většinou znovu nenarůstají. Benigní tumory jsou tak jen vzácně hrozbou ohrožení života.

Druhou skupinou, podstatně nepříznivější, jsou nádory zhoubné (maligní). Ty rostou rychle, jsou neopouzdřené a vrůstají do okolních tkání, které ničí. Takovému šíření říkáme místní šíření nádoru. Brzy potom však agresivní buňky naruší stěny cév a šíří se do organismu cévní a mízní soustavou. Pokud jsou v daném místě příznivé podmínky pro jejich další dělení, vznikají metastázy. Šíření zhoubných buněk krevní nebo mízní cestou se nazývá *metastazování*.

Široce vžitý a stále hojně užívaný pojem rakovina považují onkologové z více důvodů za

nešťastný. Odjakživa ho totiž obklopuje představa nevléčitelnosti a neodvratné smrti, které předcházejí kruté bolesti a všelijaká jiná utrpení. Ač tomu tak už delší dobu není, obestírá nádorová onemocnění mýtus, jehož vyvrácení je jedním z hlavních, přitom však velmi obtížně řešitelných úkolů současných onkologů. Pojem v sobě navíc zahrnuje několik set onemocnění, která se však svými vlastnostmi a dopadem na osudy nemocných zásadně liší.

● **Benigní nádory děložního těla**

Nejčastější benigní nádory těla děložního jsou tvořeny ze svalové tkáně dělohy (myometrium), tzv. myomy. Myom je obvykle kulovitěho tvaru, různé velikosti a často vícečetný. Je proti okolí přesně ohraničen a skládá se ze svalové tkáně. Myomy dělíme podle lokalizace na několik typů:

- 1) přímo ve stěně děložní, rostou do různých velikostí
- 2) pod děložní sliznicí - submukózní myomy
- 3) subserózní myomy, které vyrůstají směrem k peritoneální dutině – dutině břišní. Někdy mohou růst na stopce – stopkatý myom.

Příznaky:

Nejčastějším příznakem je silné menstruační krvácení, někdy bolestivost v podbříšku, velké myomy mohou způsobit při tlaku na močový měchýř problémy s močením, při tlaku na konečník potíže s vyprazdňováním. Myomy také někdy způsobují potíže s otěhotněním a komplikace těhotenství.

- **Co je zhoubný nádor dělohy?**

Karcinom endometria - karcinom těla děložního je jedním z gynekologických maligních onemocnění. Sarkomy dělohy a nádory vzniklé v souvislosti s těhotenstvím jsou vzácné.

- **Proč vzniká karcinom endometria?**

Karcinom endometria vzniká z různých příčin. Nejvýznamnější je dlouhotrvající nadměrné vystavení děložní sliznice vysokým hladinám hormonů estrogenů. Taková situace bývá u obézních žen, v jejichž tukové tkáni dochází dlouhodobě, a to i po přechodu, k přeměnám hormonů. Proto se karcinom děložní sliznice většinou vyskytuje u žen s nadváhou.

- **Jaké jsou příznaky zhoubného nádoru dělohy?**

Hlavním příznakem jsou poruchy cyklu v období přechodu – klimakteria a jakékoliv krvácení po klimakteriu. Někdy bývá místo krvácení jen růžový nebo hnisavý výtok. Bolesti a jiné potíže jsou pozdními příznaky onemocnění. Podobné příznaky ale mohou mít i jiná onemocnění, proto je třeba vždy v takových případech provést podrobné vyšetření.

Nádor je nejprve ohraničen jen na děložní sliznici. Není-li včas léčen, může zasáhnout do hrdla děložního a prorůstá do hloubky děložní

stěny. Může prorůstat i do okolních orgánů a tvořit vzdálené metastázy.

● **Jak se určí diagnóza karcinomu endometria?**

Zásadním vyšetřením je separovaná abraze dutiny děložní (kyretáž - tzv. „výškrab“). Takto získaný materiál se posílá na mikroskopické vyšetření, které rozhodne, zda se jedná o karcinom nebo jiné onemocnění. Kyretáž je malý operační zákrok, který se provádí v krátkodobé anestezii (uspání) a obvykle ambulantně. Součástí vyšetřovacího postupu je samozřejmě gynekologické vyšetření, někdy se doplňuje ultrazvuk, obvykle vaginální (přes pochvu), někdy hysteroskopie, cytologie (mikroskopické vyšetření buněk sliznice dělohy), rentgenová vyšetření – např. CT.

Hysteroskopie je endoskopické vyšetření dělohy speciální optikou. Aby bylo možné dutinu děložní prohlédnout, je nutné oddálit od sebe stěny děložní pomocí tekutiny (distenční médium.)

CT vyšetření: Počítačová tomografie je rentgenologické vyšetření založené na zobrazování příslušné oblasti těla ve vrstvách a na počítačovém vyhodnocení. Výsledný obraz je podobný řezu příslušnou částí těla a jsou dobře viditelné případné změny. Ke zvýraznění rozdílu se při některých CT vyšetřeních podává kontrastní látka.

IVU: (intravenózní vylučovací urografie) je rentgenové kontrastní vyšetření, které umožní

zobrazit ledviny a močové cesty. Kontrastní látka se podává do žíly a ta se vylučuje ledvinami, které se v určitých časových intervalech snímají.

RIN: (radioizotopová nefrografie) je vyšetření funkce ledvin a močových cest. Jako kontrastní látka se podává do žíly malé množství radioaktivní látky, které se vylučuje močovými cestami a její vylučování je snímáno speciální kamerou.

UTZ: (vyšetření ultrazvukem) je založeno na schopnosti ultrazvuku (zvukové kmity o vysoké frekvenci) procházet tkáněmi a odrážet se na jejich rozhraních. V gynekologii se velmi často používá vyšetření přes břišní stěnu (abdominální) a přes pochvu (vaginální).

RTG plic: je prostý snímek plic

Cystoskopie: endoskopické vyšetření, které pomocí optického přístroje umožní pozorovat vzhled vnitřku močového měchýře. Cystoskop se zavádí močovou trubicí do močového měchýře.

Rektoskopie: endoskopické vyšetření konečníku, které se provádí pomocí rektoskopu – neohebným kovovým tubusem, který se zavádí do konečníku.

Vyšetření nádorových markerů: některé nádory vytvářejí látky, které můžeme stanovit v krvi. Jejich vyšetření může tak pomoci při stanovení diagnózy, sledování úspěšnosti léčby a sledování po léčbě. Krevní odběry včetně určení nádorových markerů jsou běžným odebráním krve na laboratorní vyšetření.

● **Jak se karcinom endometria léčí?**

Léčba zhoubného onemocnění dělohy by měla být vedena na pracovišti s vysokou specializací v oboru gynekologické onkologie a s návazností na nejmodernější vyšetřovací techniku, radioterapii, chemoterapii a ostatní zázemí potřebné ke komplexní léčbě onkologického onemocnění.

V léčebném postupu karcinomu endometria stojí na prvním místě léčba chirurgická, která je v řadě případů doplněna ozařováním - radioterapií, popř. chemoterapií.

Chirurgická léčba:

Operační řez je zpravidla veden od pupku dolů k podbřišku (tzv. laparatomie).

Operační zákrok se nazývá hysterektomie s oboustrannou adnexectomií. To znamená, že je odstraněna děloha, vejcovody, vaječníky a také horní část pochvy. Operace je prováděna v celkové anestezii. Všechn odebraný materiál se odesílá na histologické vyšetření, které určí rozsah onemocnění, tzv. stadium (I. st.: nádor je omezen na tělo děložní, II.st.: nádor se šíří do hrdla děložního, III.st.: nádor se šíří do pochvy, na vejcovody nebo vaječníky, IV.st.: nádor prorůstá do močového měchýře nebo konečníku, metastazuje do vzdálených orgánů).

Radioterapie:

Radioterapie je jednou ze součástí komplexní onkologické léčby. Je to léčebná metoda, která

využívá ionizujícího záření k ničení nádorové tkáně. Způsob ozařování může být různý podle typu a rozsahu onemocnění. Radioterapie bývá obvykle ordinována pooperačně, někdy také samostatně bez operačního zákroku nebo kombinovaně s chemoterapií.

1) zevní ozáření: teleterapie

Záření je vysíláno ze zevního zdroje a působí na přesně vymezený ozařovaný objem. Vstupní ozařovaná pole jsou zakreslena na kůži pacientky speciální barvou. U karcinomu endometria se ozařuje obvykle pánev v poloze pacientky na zádech zepředu a zezadu, někdy také z boku. Vlastní ozáření trvá asi 5-10 minut, jedenkrát denně, asi 6 týdnů.

2) vnitřní ozáření: brachyterapie

Zavaděč – aplikátor se zářičem se zavede do dutiny děložní nebo po operaci do pochvy. Zákrok se provádí v případě aplikace zářičů do dělohy v krátkodobé anestezii na radioterapeutickém oddělení. Při aplikaci zářiče do pochvy se anestezie nepoužívá, výkon je snesitelný. Podle typu použitého zdroje trvá ozáření minuty až hodiny. Po dobu brachyterapie platí zvláštní léčebně-ošetrovatelský režim.

Chemoterapie:

Chemoterapie je léčba pomocí léků – cytostatik, které ničí nádorové bujení. Cytostatika však nepůsobí jen na nádorovou tkáň, působí také na buňky zdravé tkáně a mají některé specifické

vedlejší účinky. U karcinomu endometria se chemoterapie používá méně často.

Hormonální léčba:

Karcinom endometria je nádor, který může být příznivě ovlivněn některými hormony. Jedná se o tzv. gestageny, které jsou běžně tvořeny v reprodukčním věku ženy žlutým tělískem vaječnicků. Proto bývá v některých případech podávána hormonální léčba ve formě tablet, a to po řadu měsíců.

● **Co je klinické hodnocení?**

Někteří pacienti mohou být léčeni v rámci klinických studií, tj. způsobem, který je odlišný od obvyklých postupů a znamená obvykle ověřování nových variant léčby. Prvním krokem před zařazením do studie je pohovor s Vaším lékařem, který Vám objasní potřebné detaily a umožní Vám prostudovat si tzv. informovaný souhlas.

Rozhodnete-li se studie účastnit, je nezbytné tento informovaný souhlas podepsat. Ze studie můžete kdykoliv vystoupit, aniž by to mělo nějaké důsledky na další léčbu Vašeho onemocnění.

● **Jaké jsou vedlejší účinky protinádorové léčby?**

Operace:

Pooperační vedlejší účinky souvisejí s rozsahem operace, která byla provedena. Při včasném zachytu onemocnění je operace i operační průběh

snášen bez větších obtíží. Po operaci bývá pacientka obvykle 1-2 dny na oddělení intenzivní péče, odkud se poté vrací na gynekologické oddělení. Stehy se vytažují kolem 10. dne po operaci. Je samozřejmostí, že žena, která ještě měla menstruaci, již po odstranění dělohy nemenstruuje. V případě potíží po odstranění vaječníků (postkastrační syndrom) lze i tyto potíže tlumit. Odstranění dělohy i horní části pochvy nemusí nijak nepříznivě ovlivnit případný sexuální život pacientky. Jen zcela výjimečně při pokročilém nádoru nebo velkých komplikacích je třeba zřídit vyústění střeva přední stěnou břišní (kolostomie). I tento stav však lze obvykle po určité době vrátit.

Radioterapie:

Nežádoucí účinky radioterapie můžeme rozdělit na časné (akutní), které se projeví v průběhu ozařování, a nežádoucí účinky pozdní, které odeznívají i několik měsíců po ukončení radioterapie. Přehledně o radioterapii pojednává naše brožurka „*Pokyny pro ozařované nemocné*“.

Chemoterapie:

Cytostatika jsou léky, které ničí nádorové buňky, ale současně poškozují také zdravé buňky. Proto je chemoterapie provázena některými typickými vedlejšími účinky. Podrobně o chemoterapii pojednává brožurka „*Chemoterapie a Vy. Rady pro nemocné léčené chemoterapií*“.

- **Jak probíhá další sledování pacientky po léčbě?**

Po ukončení komplexní onkologické léčby jsou pacientky zařazeny do pravidelných kontrol (dispenzarizace), zpočátku 1x za měsíc, později po 3 měsících až po 1 roce. Součástí kontroly je gynekologické vyšetření a laboratorní vyšetření krve, někdy vyšetření RTG a UTZ. Sledování po léčbě slouží jednak k časnému zachytu v případě recidivy (obnovení) onemocnění, jednak k posouzení a léčbě případných vedlejších účinků terapie, jednak k prevenci případných jiných nádorových procesů a onemocnění.

- **Sexualita a nádorové onemocnění**

Při postižení nádorovým onemocněním je běžné, že člověk prožívá období ztráty zájmu o pohlavní život. Onkologické onemocnění a léčba s sebou přináší mnoho problémů a starostí, které mohou zcela potlačit zájem o sex.

Je důležité vědět, že po překonání určitého složitěho období nemoci, se může touha po sexuálním životě opět vrátit. Jak porozumět změnám, které se dotknou i sexuálního života, najdete v publikaci „*Sexualita a nádorová onemocnění*“.

- **Podpora onkologicky nemocných**

Život s nádorovým onemocněním není lehký. Kromě zdravotních problémů se pacienti často

setkávají se sociálními obtížemi např. v zaměstnání, v rodině nebo při běžných denních aktivitách. Lékaři a ostatní zdravotničtí pracovníci mohou nemocným poradit s denním režimem, pracovním nasazením. Důležitou roli mají také sociální pracovníci a psychologové, kteří mohou být v mnohém velmi nápomocni nejen pacientům, ale také jejich rodinným příslušníkům.

Cennou podporou pro nemocné jsou i jejich rodiny a přátelé, popřípadě různé skupiny nebo společnosti, které sdružují onkologické pacienty. Pro věřící je jistě velmi důležitá pomoc duchovního. V Masarykově onkologickém ústavu je k dispozici brožurka „*Psychologický průvodce pro onkologicky nemocné*“.

Mnoho rad a informací lze nalézt na internetových stránkách se zdravotnickou tematikou, k dispozici je široké spektrum serverů v češtině i jiných jazycích. K dispozici jsou i četné publikace pro pacienty, mnoho z nich lze zakoupit také v knihkupectvích.

Klinické psychology a sociální pracovnice MOÚ najdete ve druhém patře nové budovy.

Všechny zde citované publikace můžete obdržet zdarma v informačním centru nebo je nalézt na internetové adrese www.mou.cz.

● **Nabídka publikací Masarykova onkologického ústavu**

- Co by měly ženy vědět o prevenci karcinomu prsu
- Co potřebujete vědět o klinických studiích?
- Co potřebujete vědět o nádorech hlavy a krku?
- Co potřebujete vědět o nádorech jícnu?
- Co potřebujete vědět o nádorech kůže?
- Co potřebujete vědět o nádorech ledvin?
- Co potřebujete vědět o nádorech močového měchýře?
- Co potřebujete vědět o nádorech plic?
- Co potřebujete vědět o nádorech tlustého střeva?
- Co potřebujete vědět o nádorech vaječníků?
- Co potřebujete vědět o nádorech žaludku?
- Co potřebujete vědět o nádoru čípku děložního?
- Co potřebujete vědět o nádorech varlat?
- Co potřebujete vědět o nádorech dělohy?
- Co potřebujete vědět o nádorech prostaty?
- Co potřebujete vědět o prevenci nádorů?
- Poznejme nádorová rizika
- Dědičnost jako rizikový faktor pro vznik nádorů
- Informační materiál pro pacientky s karcinomem prsu
- Několik rad pro onkologicky nemocné
- Pokyny pro ozařované nemocné

- Prevence nádorových onemocnění pro muže po čtyřicítce
- Prevence nádorových onemocnění pro ženy po čtyřicítce
- Psychologický průvodce pro onkologicky nemocné
- Sexualita a nádorové onemocnění
- Zhoubné nádory prsu - základní informace pro nemocné
- Kde hledat pomoc v sociální a zdravotní oblasti

Publikace si můžete objednat na adrese:

Masarykův onkologický ústav

Edukační centrum

Žlutý kopec 7

656 53 Brno

e-mail: educentrum@mou.cz

**Další tituly jsou k zapůjčení
v Onkologickém informačním centru
pro veřejnost MOÚ.**

Projekt č. Nem/234

NPV-MZČR

Zpracovala: Blanka Dvořáčková

Literatura: Vybrané kapitoly z gynekologie a porodnictví., Aleš Roztočil a kol. 1994, Klinická onkologie, Klener 2002

Odborná recenze: MUDr. Zdeněk Tesařík,
Doc. MUDr. Jan Žaloudík, CSc.
Masarykův onkologický ústav 2002

Neprodejné

Slovníček základních pojmů

Adjuvatní léčba: Zajišťovací léčba po operaci k zamezení dalšího šíření nádoru do organismu

Benigní: Nezhoubný útvar, neproniká do okolních tkání ani se nešíří do jiných částí těla

Biologická léčba: Léčba, jejímž cílem je podporovat a obnovit funkci imunitního (obraného) systému organismu v boji s nádorovým onemocněním. Nazýváme ji také imunoterapie.

Biopsie: Odnětí malého kousku tkáně k mikroskopickému vyšetření a posouzení charakteru postižení nádorem.

CT vyšetření: Jedná se o podrobné rentgenové vyšetření různých oblastí těla, výsledný obraz se zpracovává na počítači. Nazýváme jej také computerová tomografie.

Chemoterapie: Léčba pomocí protinádorových léků.

Imunitní systém: Zahrnuje orgány a četné specializované buňky, jejichž úkolem je chránit organismus před infekcemi, jinými nemocemi nebo cizorodými látkami.

Karcinom: Jedná se o zhoubný nádor, v němž se buňky nekontrolovatelně množí. Může pronikat do okolních struktur a šířit se do jiných orgánů těla krevním proudem nebo lymfatickými cestami.

Klinické studie: Výzkumné studie, jichž se účastní pacient po předchozím souhlasu. Každý z těchto projektů má za úkol ověřit vědecký předpoklad a nalézt lepší způsoby pro předcházení, diagnostiku a léčbu rakoviny.

Lokální léčba: Ovlivňuje pouze vlastní nádor a přilehlou okolní tkáň.

Lymfatické uzliny: Malé uzlíky ve tvaru fazole, které jsou rozmístěny v průběhu lymfatických cév a slouží k přechování buňek imunitního systému. Zachycují bakterie nebo nádorové buňky. Nazýváme je také lymfatické žlázy.

Lymfatický systém: Tkáně a orgány (zahrnují kostní dřeň, slezinu, thymus, lymfatické cévy a lymfatické uzliny), které vytvářejí a přechovávají buňky a které se podílejí na procesech obranyschopnosti organismu.

Maligní: Zhoubný.

Metastáze: Ložisko zhoubného nádoru, které vzniká šířením nádorových buněk přímým prorůstáním, krevním oběhem nebo lymfatickou cestou.

Nežádoucí účinky: Problémy spojené s aplikací protinádorové léčby, způsobené postižením zdravých buněk. Mezi běžné nežádoucí účinky patří nevolnost, zvracení, celková slabost, pokles množství krvinek, ztráta vlasů a zánět v dutině ústní.

Onkolog: Lékař, který se specializuje na léčbu rakoviny.

Patolog: Lékař, který se zabývá diagnostikou nemocí na podkladě vyšetření buněk a tkání pomocí mikroskopu.

Polyp: Benigní útvar, který vyrůstá ze stěny sliznice.

Prognóza: Pravděpodobný vývoj onemocnění, šance nemocného na uzdravení.

Radioterapie: Léčba pomocí paprsků s vysokou energií, které ničí rakovinné buňky.

Remise: Vymizení příznaků choroby, může být dočasná nebo trvalá.

Rizikový faktor: Zvyšuje pravděpodobnost vzniku rakoviny.

Staging: Testy a vyšetření, které slouží k posouzení rozsahu choroby a jejímu zařazení do určitého stadia.

Systémová léčba: Léčba pronikající do krevního oběhu a ovlivňující buňky v celém organismu.

Ultrazvukové vyšetření: Provádí se pomocí ultrazvukových vln vysílaných speciální sondou, které pronikají tkání a na obrazovce vytvářejí výsledný obraz zkoumaných orgánů.

● **V Masarykově onkologickém ústavu najdete**

Genetické poradenství

Masarykův onkologický ústav nabízí možnost genetického poradenství a zajištění molekulárního genetického vyšetření pro onkologické pacienty a jejich rodinné příslušníky. Genetickou konzultaci může doporučit Váš ošetřující lékař nebo se můžete ke genetické konzultaci objednat sami.

Tel.: 543 136 907, 543 136 901, 543 136 911

Ambulanci léčby bolesti

Součástí komplexní onkologické péče je i léčba bolesti. Cílem je zmírnit bolesti nemocných a zlepšení kvality života nemocných. Jde o individuální a komplexní přístup ke každému onkologicky nemocnému. Ambulanci najdete ve staré budově MOÚ v přízemí. Tel.: 543 132 607

Onkologické informační centrum pro veřejnost

K dispozici je vybavená knihovna, desítky titulů publikací a tiskovin, osvětové videopořady a počítač s internetem.

V provozu po-pá 8 až 15 hodin, tel.: 543 134 314, 3. patro nové budovy Masarykova onkologického ústavu

Bezplatnou nádorovou linku 800/222 322

V provozu po-pá od 8 do 15 hodin

Preventivní onkologický program

Na základě dat Národního onkologického registru vypracovali odborníci MOÚ nový preventivní program, který je zaměřený na všechny věkové

kategorie obou pohlaví. Program je určen pro samoplátce. Podrobnosti na tel.: 543 132 450.

Výtvarnou dílnu

Dílna a relaxační místnost slouží pro všechny hospitalizované i ambulantní pacienty. Každý den od 10 do 18 hodin se zde lze pod odborným dozorem věnovat nejrůznějším výtvarným technikám (malování na hedvábí, keramika, slupovací obrázky, práce s voskem, textilní výrobky atd.). Výtvarná dílna se nachází v přízemí původní budovy Masarykova onkologického ústavu.

Program Balance

Vzdělávací program pro pacienty s nádorovým onemocněním a jejich rodiny.

Více na tel.: 543 132 450

Ligu proti rakovině Brno

Dobrovolné občanské sdružení, které se zaměřuje především na prevenci a zlepšování kvality života onkologických pacientů. Více o činnosti Ligy na tel.: 543 136 205, e-mail: liga@mou.cz

Klub Diana

Dobrovolné občanské sdružení onkologicky nemocných žen. Jeho hlavním posláním je pomáhat prohlubovat kvalitu života onkologických pacientek. Více na tel.: 543 134 313, www.mou.cz

Více se také dozvíte na internetových stránkách MOÚ www.mou.cz

V Masarykově onkologickém ústavu je pro pacienty k dispozici také prodejna s komplexačními pomůckami, lékarna a další služby.

UNIVERZITNÍ
ONKOLOGICKÉ
SEKTORUM
BRNO

---

www.mou.cz